

NORGES HØYESTERETT

Den 19. november 2014 ble det av Høyesteretts ankeutvalg bestående av dommerne Skoghøy, Bårdsen og Matheson i

HR-2014-02260-U, (sak nr. 2014/2041), straffesak, anke over kjennelse:

X AS

X Eiendom AS

(advokat Hallvard Østgård)

mot

Den offentlige påtalemyndighet

avsagt slik

K J E N N E L S E :

- (1) Anken gjelder spørsmål om det kan settes som vilkår for ransaking hos tredjeperson etter straffeprosessloven § 192 andre ledd nr. 3 at påtalemyndigheten blir pålagt å betale løpende à konto-beløp til dekning av tap som tredjeperson blir påført.
- (2) Troms politidistrikt fremsatte 23. mai 2014 overfor Nord-Troms tingrett begjæring om ransaking av massene under deler av X på Z i Tromsø, jf. straffeprosessloven § 192 andre ledd nr. 3. Formålet med ransakingen er å søke etter liket av A, som har vært savnet siden høsten 2011. Under henvisning til forholdsmessighetsbegrensningen i straffeprosessloven § 170a ba X AS og X Eiendom AS om at det ble satt som vilkår for ransakingen at det ble utbetalt løpende à konto-beløp til dekning av tap som de ville bli påført under arbeidene.
- (3) Ved beslutning 28. juli 2014 tok Nord-Troms tingrett ransakingsbegjæringen til følge. Kravet fra X AS og X Eiendom AS om at det skulle settes som vilkår at det ble utbetalt løpende à konto-beløp til dekning av tap, ble derimot ikke tatt til følge.
- (4) X AS og X Eiendom AS anket til Hålogaland lagmannsrett over at det ikke ble satt vilkår om løpende betaling av à konto-beløp. Ved lagmannsrettens kjennelse 14. oktober 2014 ble anken forkastet.
- (5) Lagmannsretten ville ikke "prinsipielt ... utelukke" at det kan stilles konkrete vilkår for gjennomføring av tvangsmidler, men fant at "pålegg om betaling av økonomisk

kompensasjon, om enn i form av tallfestede à kontobetalinger med forutsetning om et sluttoppgjør, faller utenfor rammene av det som kan stilles som vilkår med grunnlag i en forholdsmessighetsvurdering". Etter lagmannsrettens oppfatning er det likevel ikke slik at erstatningskrav først kan fremsettes etter at inngrepet er avsluttet. I lagmannsrettens kjennelse heter det at når det "foreligger et driftstap, eksempelvis etter to måneder, kan lagmannsretten ikke se at regelverket er til hinder for at de ankende parter fremsetter et foreløpig krav med nødvendig dokumentasjon, og at dette gjøres jevnlig under prosessen". Lagmannsretten fant imidlertid å måtte "forholde seg til at politiet mener seg inkompetent til selv å anvise à kontobetalinger, og at Statens sivilrettsforvaltning ikke vil gi noen forhåndsgaranti før det foreligger noe tap og før det kan foretas en vurdering av erstatningsgrunnlaget på vanlig måte".

- (6) X AS og X Eiendom AS har påanket lagmannsrettens kjennelse til Høyesterett. Prinsipalt anfører de ankende parter at lagmannsretten har tolket straffeprosessloven § 170a feil når retten har ansett seg bundet av politiets og sivilrettsforvaltningens mening om deres adgang til å disponere over statens midler. Etter de ankende parters oppfatning gir straffeprosessloven § 170a hjemmel for å stille vilkår om utbetaling av løpende à konto-beløp.
- (7) Subsidiært anfører de ankende parter at straffeprosessloven § 170a må tolkes i lys av og suppleres med Den europeiske menneskerettskonvensjon (EMK) protokoll 1 artikkel 1. Det vil pålegge de ankende parter en individuell og uforholdsmessig byrde å pålegge dem å bære det likviditetstap som de blir påført, med risiko for konkurs, tap av arbeidsplasser mv., og dette vil derfor representere en krenkelse av EMK protokoll 1 artikkel 1.
- (8) X AS og X Eiendom AS har nedlagt slik påstand:
- "Lagmannsrettens kjennelse oppheves."**
- (9) Påtalemyndigheten har bestridt at lagmannsrettens kjennelse er beheftet med lovanvendelsesfeil og har sluttet seg til lagmannsrettens vurderinger. Påtalemyndigheten har nedlagt slik påstand:
- "Anken forkastes."**
- (10) *Høyesteretts ankeutvalg* bemerker:
- (11) Lagmannsrettens kjennelse er truffet etter anke over beslutning av tingretten, og ankeutvalgets kompetanse er da begrenset i samsvar med straffeprosessloven § 388 første ledd. Det er her lagmannsrettens lovtolking som er angrepet, og denne kan utvalget prøve, se § 388 første ledd nr. 3. For så vidt gjelder forholdet til EMK, kan utvalget også prøve den konkrete subsumsjon, men ikke bevisbedømmelsen, se Rt. 2007 side 404 avsnitt 40, som er fulgt opp i senere praksis.
- (12) Ankeutvalget er kommet til at anken må tas til følge.
- (13) Den foreliggende ransaking er besluttet med hjemmel i straffeprosessloven § 192 andre ledd nr. 3, som blant annet gir adgang til ransaking hos andre enn mistenkte dersom det er "særlig grunn til å anta ... at det der kan finnes bevis". Etter § 170a er det et vilkår for ransaking at inngrepet etter sakens art og forholdene ellers ikke er uforholdsmessig.

- (14) Det følger av straffeprosessloven § 448 at andre enn siktede som blir påført skade eller annen ulempe ved ransaking, "kan ... tilkjennes erstatning når dette fremstår som rimelig". Krav om erstatning skal fremsettes for det politidistrikt som har etterforsket saken. Etter at politidistriktet har avgitt uttalelse, skal det oversende saken til departementet for avgjørelse, se § 449. Disse bestemmelsene gir imidlertid ikke adgang til å kreve utbetalinger à konto til dekning av løpende tap som en ransaking vil påføre.
- (15) Etter det som er opplyst for utvalget, vil ransakingen i denne saken kunne foregå over en periode på inntil ett år. Dette vil kunne påføre X AS og X Eiendom AS betydelig driftstap.
- (16) Et krav om at X AS og X Eiendom AS skal være nødt til å finansiere det likviditetstap som selskapene blir påført i ransakingsperioden, vil etter utvalgets oppfatning lett fremstå som uforholdsmessig. Når straffeprosessloven § 170a gir hjemmel for å nekte ransaking dersom tredjeperson blir påført et uforholdsmessig tap, må det med hjemmel i denne bestemmelse også kunne settes som vilkår for ransaking at påtalemyndigheten betaler løpende à kontobeløp til dekning av tap som tredjeperson blir påført.
- (17) Lagmannsrettens kjennelse bygger etter dette på en uriktig tolking av straffeprosessloven § 170a og må derfor oppheves. Da tingrettens beslutning lider av samme feil, og det er mest hensiktsmessig at ny behandling finner sted i tingretten, oppheves også tingrettens beslutning.
- (18) Kjennelsen er enstemmig.

S L U T N I N G :

Lagmannsrettens kjennelse og tingrettens beslutning oppheves.

Arnfinn Bårdsen
(sign.)

Jens Edvin A. Skoghøy
(sign.)

Wilhelm Matheson
(sign.)

Riktig utskrift: